

О.В. Топоркова, канд. екон. наук, проф. (*ХДУХТ, Харків*)

І.В. Янчева, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА САМОСТІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Однією з сучасних тенденцій удосконалення системи освіти є повномасштабна реалізація особистісного і індивідуального підходів до процесу навчання, що полягає в реальній можливості кожного студента самостійно «будувати» свій курс навчання (зміна академічної організації навчальних закладів та планування навчальних курсів в сторону їх більшої гнучкості і мобільності). Це призводить до переходу від обтяжливих і малоефективних для студентів лекційних занять до практико-семінарських («tutorials») при збереженні певного обсягу лекційного матеріалу в якості базових орієнтирів самостійної роботи студентів (СРС). Кожен студент має право самостійно планувати і визначати темп проходження і обсяг закріплення навчального матеріалу. Таким чином, особливої актуальності набуває проблема організації позааудиторної СРС. Велика роль полягає в вмінні викладача організувати, дидактично і методично підкріпити СРС. СРС є планованою, організаційно і методично спрямована викладачем діяльність студентів по засвоєнню навчальних дисциплін і придбання професійних навичок, здійснювана за рамками аудиторної навчальної роботи студентів, консультуванні з основних питань для вивчення проблеми і реалізує на практиці принцип індивідуалізації.

Усі студенти починаючи з другої половини терміну навчання переходять на індивідуальні плани, які складаються разом з викладачем і враховують темп вивчення, обсяг і складність навчального матеріалу, форми здійснення контролю і самоконтролю. Особлива роль відводиться консультуванню студентів як особливого виду індивідуальної допомоги і способу управління СР, як форми інтенсивного, продуктивного співробітництва між викладачем і студентом, в рамках якого відбувається вплив на мотиваційну сферу, орієнтоване на спонукання до подальшої пізнавальної діяльності студентів і стимулювання їх творчої індивідуальності.

Одна з умов успішної СР – це партнерський характер взаємодії педагога і студента. Реалізації цієї умови сприяє тьюторській системі в вищих навчальних закладах шляхом укладання партнерської угоди між студентом і тьютором за напрямками навчального процесу, по етапах

якого студент може досягти певних результатів, і по тому, як цього досягти, обговорюють, в якому форматі буде відбуватися робота. Тьютор є координатором і радником, дозволяє студенту працювати самостійно в тій чи іншій мірі для досягнення поставленої мети.

Етапами взаємодії є визначення потреб студента, цілеспрямованість, планування, організація його діяльності, контроль за його діями, прийняття рішень, викликаних результатами дій. Роль тьютора на різних етапах взаємодії зі студентами може змінюватися залежно від цілей СР, змісту навчального матеріалу, рівня підготовленості студентів до виконання. Форми взаємодії студента і тьютора різноманітні (написання та обговорення рефератів, дискусії на задану тему). Мета рефератів – спонукати студентів до самостійної роботи, допомогти їм сформулювати необхідні для цього вміння і навички, а також контролювати її виконання. Дискусії з тьютором дають можливість отримати інформацію про успішність студента і про його ставлення до навчання.

На думку ряду фахівців, це вузька спеціалізація, недооцінка академічних знань у студентів з дисципліни при визначенні ефективності СР, зайва прихильність до певних форм. Незважаючи на ці недоліки в організації СРС така система організації дуже ефективна. Використання потужних зовнішніх коштів підтримки, розвиток розумової діяльності студента формує попит на фахівця, здатного до творчості, що володіє прийомами самостійної дослідницької та винахідницької діяльності.

Дослідження показують, що найефективніший спосіб підвищення якості підготовки сучасного фахівця – формування у нього потреб в усвідомленій самоосвіті, самоорганізації, прагненні набути високий професіоналізм. Студент повинен бути безпосереднім учасником пізнавального процесу, в який його необхідно залучити, створити умови для здобуття знань, умінь, навичок та їх подальшого застосування. Найбільш ефективними є індивідуальні консультації, що стимулюють пізнавальну активність, сприяють створенню творчої обстановки і зростання взаєморозуміння між студентами і викладачем. Сучасні підходи і принципи організації СРС, орієнтовані на зміну ставлення студентів до процесу навчання, на прийняття відповідальності з боку студентів за процес і результат навчання. Принципи організації навчального матеріалу, комплекс методів, що застосовуються в рамках його вивчення, забезпечують високий рівень мотивації і пізнавальної активності, необхідні для організації ефективної СРС, що приводить до тенденції позитивних змін якості знань.